

[Stensballe.]

højtærede Indenrigsminister var ogsaa inde paa det her ved Forelæggelsen —, at ifølge Beregningerne angaaende dette Lovforslags Virkninger for saa vidt angaar de sidste 10 Valg vilde intet Parti ved noget af disse Valg have faaet flere Mandater, end det havde Stemmer til. Det kalder jeg nu at skyde en død Kat, som man siger. Og Ordningen indføres, til Trods for at enhver vist maa erkende, at den hidtil gældende Valglov er kompliceret nok. Reglerne gøres nu yderligere uforstaaelige for almindelige Vælgere derved, at der kan opstaa Enkelttilfælde, hvor en Kandidat, selv om han er valgt i sin Kreds, senere udskydes af Hensyn til den absolut matematiske Nøjagtighed. Jeg tror nu nok, at Vælgere vil reagere, hvis noget saadant skulde ske. Det forekommer mig at være en Krænkelser af den almindelige Vælgermoral, og det i allerhøjeste Grad. Disse Bestemmelser kan vi for vort Vedkommende ikke acceptere. Deri ligger jo ikke, som jeg af Referaterne fra Forhandlingerne i det andet høje Ting har set hævdet der, at mit Parti er Modstander af Anvendelsen af Forholdstalsvalgmaaden. Tværtimod ønsker vi denne bevaret, ogsaa ved Valg til Folketinget, men naar den drives ud i Yderligheder, som det nu sker, er vi Modstandere af saadanne Bestemmelser.

Jeg minder om, at vi var med til at gennemføre Forholdstalsvalgmaaden. Vi var med til at forkaste den gamle Valglov, der foraarsagede saa stor Ulighed ved Fordelingen Partierne imellem, som f. Eks. ved Valget i 1913, da det radikale Parti med 65 741 Stemmer fik 30 Mandater, hvorimod de Konservative med 81 000 Stemmer kun opnaaede 7 Mandater. Det er da en Ulighed, der klodser noget. Dengang enedes man derfor om samtidig med Grundlovsændringen at indføre Forholdstalsvalgmaaden til Folketinget, men samtidig sattes Grundlovs § 32 som Værn for Befolkningens Repræsentation i de tyndt befolkede Egne, idet den bestemte, at der ved Kredsinddelingen skulde tages Hensyn til Indbyggertal, til Vælgertal og til Befolkningstæthed som nævnt af baade den højtærede Indenrigsminister og den ærede Ordfører for Socialdemokratiet (Hans Hansen); men jeg kommer senere til, at Indenrigsministeriets Ekspertter dog mener, at jo flere Tillægsmandater der indføres, jo mere begunstiges de tæt bebyggede Egne.

I 1915 blev man enig om 140 Medlemmer i Folketinget. København-Frederiksberg skulde være een Kreds, 1ste Kreds, som skulde have 24 Medlemmer, der alle skulde vælges ved Forholdstalsvalg, ved rent

Forholdstalsvalg, I 93 Kredse uden for København-Frederiksberg skulde der derimod være Enkeltmandsvalg, og saa skulde der ved Tillægsmandater vælges 10 paa Øerne og 18 i Jylland. Altsaa var der fuldt Forholdstalsvalg i København-Frederiksberg og Enkeltmandsvalg med Tillægsmandater i det øvrige Land. Og det var da en Forudsætning, at man herefter skulde undgaa de Sammenrotninger, som tidligere var sket mellem det ene Parti og det andet, og som gav Anledning til store Vanskeligheder. Man havde haabet, at man skulde være fri for det nu, men ikke desto mindre skete der ved det eneste Valg, hvorved denne Valglov blev prøvet, nemlig Folketingsvalget i 1918, det, at helt loyale over for Forholdstalsvalgmaaden var det radikale Parti og Socialdemokraterne ikke, idet de lavede Valgalliance med hinanden, i hvert Fald en delvis Valgalliance, som daværende Indenrigsminister Ove Rode udtrykte sig og undskyldte sig med. Dette bevirkede, at man ikke har fuldgyltige Erfaringer for denne Valgordnings Virkninger. Den havde flere Svagheder, som jeg ikke skal komme ind paa, men de var ret store, saa at der i et enkelt Amt kunde vælges flere Kandidater fra det ene Parti end forholdsvis fra det andet Parti. Derfor blev der efterhaanden Enighed om, at Valgloven burde ændres, navnlig efter at der var jureret over dens Virkninger — konstaterer dem kan man aldrig paa Grund af Alliancen mellem de to Partier, idet man ikke med Bestemthed vidste, hvordan Stemmerne i Virkeligheden havde fordelt sig. Man jurerede, at Venstre, uden nogen Alliance, vilde have faaet 4 Mandater for meget, de Konservative 4 Mandater for lidt, og at de to allierede Partier havde delt Stemmerne imellem sig, saa at det ene fik 2 Mandater for meget, det andet 2 for lidt. Ministeren kaldte Resultatet tilnærmelsesvis rigtigt, men efter andre Partiers Mening var det tilstrækkelig fejlagtigt til, at denne Lov blev kasseret, og fra dette Tidspunkt tror jeg nok, at Udtrykket „matematisk Nøjagtighed“, hvad Ligelighed angaar, stammer. Jeg skal kun tilføje, at havde de to andre Partier ogsaa indgaaet Valgfællesskab, var Resultatet selvfølgelig blevet et helt andet, og Folketingsflertallet vilde da sikkert være skiftet.

Lejlighed til at faa Valgloven ændret fremkom i 1920 i Anledning af den for os glædelige Begivenhed, at Sønderjylland kom tilbage til Danmark. Man forlod da Valgmaaden i København med det rene Forholdstalsvalg og Ordningen med, at Valgene